

OOG VOOR ONTWIKKELING EN VEILIGHEID VAN KINDEREN!

DOOR AANDACHT VOOR KINDERRECHTEN

1 URGENTIE EN DOEL

Jaarlijks worden in Nederland tussen de 90.000 en 127.000 kinderen mishandeld¹. Dit betekent gemiddeld 1 kind per klas. Daarnaast zijn er veel kinderen getuige van geweld tussen ouders. Ook op school zijn de gevolgen van kindermishandeling en huiselijk geweld groot. De leerlingen die slachtoffer zijn ervaren vaak veel stress². Deze stress kan onder andere leiden tot gedragsproblemen op school, moeizame relaties met klasgenootjes, minder concentratie en slechtere schoolprestaties³. Door kindermishandeling en huiselijk geweld bespreekbaar te maken en bewustzijn en empathie te vergroten kan school voor de slachtoffers van kindermishandeling een veilige plek zijn. Als dat zo is, dan wordt de veerkracht van deze kinderen en jongeren vergroot, waardoor ze beter met gevoelens van stress om kunnen gaan en op school beter toekomen aan leren. Kindermishandeling heeft ernstige gevolgen⁴. Het helpt kinderen hierover te praten en leerlingen een veilige plek te bieden op school. Daarom zijn wij van mening dat het belangrijk is dat dit onderwerp onderdeel wordt van het curriculum. Elke school moet met huiselijk geweld en kindermishandeling aan de slag, want elke school komt ermee in aanraking.

Uit onderzoek blijkt dat jongeren het zelf belangrijk vinden om voorlichting te krijgen over kinderrechten en kindermishandeling. Er is bij de jongeren behoefte aan meer informatie over wat ze moeten doen als zichzelf of een vriend/vriendin wordt mishandeld. Zij kunnen een belangrijke ondersteunende en signalerende rol spelen als een klasgenoot wordt mishandeld⁵.

Vanuit het programma ‘Geweld hoort nergens thuis’ van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en sport, het ministerie van Justitie en Veiligheid en de Vereniging Nederlandse Gemeenten willen wij feedback leveren op het voorgestelde curriculum. Het programma houdt zich bezig met de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld in Nederland. Ons doel is om leerlingen te laten praten over kinderrechten en over hun situatie thuis. Zo leren ze kindermishandeling te herkennen en om hulp te vragen, voor zichzelf of voor een ander.

---

¹ WODC, (2019). *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland*.

² Perry, B. D., & Szalavitz, M. (2017). *The Boy Who Was Raised as a Dog*, Verenigde Staten: Ingram Publisher Services US.

³ Kurtz, P. D., Gaudin, J. M., Wodarski, J. S., & Howing, P. T. (1993). Maltreatment and the school-aged child: School performance consequences. *Child Abuse & Neglect*, 17(5), 581–589. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(93\)90080-O](https://doi.org/10.1016/0145-2134(93)90080-O)

⁴ Draijer, N. (1990). Sexual trauma in childhood – long-term consequences of child sexual abuse in females by relatives (“Seksuele traumatisering in de jeugd - Gevolgen op lange termijn van seksueel misbruik van meisjes door verwanten”). Amsterdam: SUA.

Dubowitz, H., & Bennett, S. (2007). Physical abuse and neglect. *The Lancet*, 369, pp.1891-1899.

⁵ Augeo en NJR (2013). *Jongeren over kindermishandeling*.

2 KOPPELING MET HET CONCEPT CURRICULUM

Het kader van burgerschapsonderwijs⁶ staat ver af van de realiteit van kinderen die opgroeien in een huis met geweld of liefdeloosheid. Voor hen is vrijheid, gelijkheid, veiligheid, conflicten vreedzaam oplossen en ruimte om zich te uiten verre van vanzelfsprekend. Voor sommigen is schending van hun kinderrechten en machtsmisbruik de dagelijkse realiteit. Om de leerdoelen van het burgerschapsonderwijs te kunnen realiseren moet er ook expliciete aandacht zijn voor de situaties waarin deze rechten niet vanzelfsprekend zijn. Slechts kinderen en jongeren bewust maken van hun rechten, eigen identiteit en thuissituatie zonder specifieke aandacht voor kindermishandeling en huiselijk geweld, maakt dat ze juist nog meer verstillen, eenzaam voelen of aan hun lot overgelaten worden. Door er expliciet ruimte aan te geven kunnen we de veerkracht van deze leerlingen versterken.

Van een actieve en betrokken burger mag verwacht worden signalen van kindermishandeling te herkennen en bij signalen tot actie te komen. Hij/zij is betrokken bij de thuissituatie van anderen en actief in het helpen van anderen. Dit is een andere reden waarom kindermishandeling en huiselijk geweld een onderdeel is van burgerschap, maar het valt ook onder mens & maatschappij. Kindermishandeling heeft immers impact op het welzijn van leerlingen, hun gevoelens, gedrag en ontwikkeling, maar ook op hun persoonlijke relaties in de wereld die hen omringt. Vooral de mogelijke gevolgen van kindermishandeling en huiselijk geweld op de lange termijn raken de maatschappij, zoals depressie, suïcidaliteit, verslaving, obesitas, moeizame relaties, dakloosheid, opnieuw slachtoffer worden van geweld, zelf geweld plegen, PTSS en een slechtere fysieke gezondheid⁷. Wij willen dat alle leerlingen geholpen worden om zich te ontwikkelen tot gezonde en liefdevolle volwassenen die in de maatschappij kunnen functioneren. Kindermishandeling en huiselijk geweld raakt niet alleen het kind zelf, het raakt de hele maatschappij. Kinderrechten en schending ervan bespreekbaar maken ligt daarom op het raakvlak van burgerschap en mens & maatschappij.

---

⁶ CONCEPTVOORSTELLEN LEERGEBIED BURGERSCHAP, versie 7 mei 2019

⁷ Danese, A., & J Lewis, S. (2017). Psychoneuroimmunology of Early-Life Stress: The Hidden Wounds of Childhood Trauma. *Neuropsychopharmacology*, 42(1), 99–114. <https://doi.org/10.1038/npp.2016.198>

Kendall-Tackett, K. (2002). The health effects of childhood abuse: four pathways by which abuse can influence health. *Child Abuse & Neglect* 26, 715–729.

Kim, J., & Cicchetti, D. (2010). Longitudinal pathways linking child maltreatment, emotion regulation, peer relations, and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*.

3 UITGANGSPUNTEN

Onderstaand zijn leerdoelen geformuleerd, die onderdeel kunnen zijn van al bestaande bouwstenen of een nieuwe bouwsteen kunnen vormen. Achter elk doel staan suggesties van bouwstenen waar het doel bij zou kunnen passen. Kindermishandeling blijft niet beperkt tot jonge kinderen, ook jongeren in het voortgezet onderwijs komen ermee in aanraking. Daarom gelden de onderstaande leerdoelen voor zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs.

Kinderrechten

Betrokken burgers dragen zorg voor elkaar en beschermen elkaars rechten. Dit geldt zeker als deze rechten worden geschonden, dus als er bijvoorbeeld sprake is van kindermishandeling. Kinderen hebben volgens het VN-verdrag over de Rechten van het Kind recht op de zogenaamde “3 P’s”: Provision, Protection en Participation. Kinderen en jongeren moeten in hun levensbehoeften voorzien worden, beschermd worden wanneer hun geweld (psychisch, seksueel of lichamelijk) wordt aangedaan, en ze hebben het recht om een stem te hebben in de maatschappij. Het is belangrijk dat leerlingen zich hier bewust van worden door dit onderdeel te maken van het curriculum. Dit betekent dat er binnen het curriculum specifieke aandacht is voor de kinderrechten die ze beschermen tegen kindermishandeling, huiselijk geweld en verwaarlozing. De volgende leerdoelen horen hierbij:

Leerlingen leren...

- over de 3 p’s van kinderrechten: protection, provision, participation (Bouwsteen BU01, BU02)
- met elkaar te praten over hun rechten (Bouwsteen BU03)
- deze rechten te mogen toepassen om zichzelf en elkaar te beschermen (Bouwsteen BU05, BU06)

Thuisituatie spiegelen

Bewust zijn van hun rechten is echter niet genoeg. Het is ook belangrijk dat kinderen hun eigen thuisituatie kunnen spiegelen aan thuissituaties van anderen en aan hun rechten. Kinderrechten worden niet alleen geschonden bij kindermishandeling, maar ook bijvoorbeeld als een kind of jongere getuige is van geweld tussen de ouders of als het kind zorgdraagt voor de ouder in plaats van andersom. Zo leren ze de signalen van kindermishandeling en verwaarlozing kennen. Vaak weten kinderen niet dat ze mishandelt of verwaarloosd worden, want voor hun is die situatie normaal. Doordat de kinderen leren wat de impact is van huiselijk geweld en kindermishandeling creëert dit ook begrip wanneer een klasgenootje een moeilijke thuisituatie heeft en daardoor soms moeite heeft met leren of zich “raar” gedraagt. De volgende leerdoelen horen hierbij:

Leerlingen leren...

- wat een 'child right proof' thuissituatie is en hoe ze een situatie waarin kinderrechten geschonden worden kunnen herkennen (Bouwsteen BU01A, BU05A, BU06A)
- wat signalen van kindermishandeling kunnen zijn (MM04B1)
- over de impact die een onveilige thuissituatie en problemen thuis kunnen hebben op hun emoties, ontwikkeling, lichaam, gedrag en brein (Bouwsteen BU04, MM04B1)

Leerlingen kunnen hun kennis over kinderrechten en kindermishandeling toepassen.

Vervolgens is het belangrijk om in actie te komen. Wanneer de leerlingen bewust zijn van hun rechten en hun thuissituatie moeten ze ook weten wat ze kunnen doen als zij of anderen hulp nodig hebben, met wie ze kunnen praten en waar ze terecht kunnen. Een leerling mag er niet alleen voor staan wanneer hij/zij bewust is gemaakt van zijn/haar situatie. Elk kind en jongere heeft andere leeftijdsgenootjes en volwassenen die niet hun ouders zijn nodig aan wie ze om hulp kunnen vragen, zoals klasgenootjes, leraren, een vertrouwenspersoon, een mentor, de Kindertelefoon en Veilig Thuis. Leerlingen leren het volgende:

Leerlingen leren...

- van wie ze in hun directe omgeving hulp kunnen krijgen wanneer ze signalen van kindermishandeling herkennen, of zelf slachtoffer zijn (BU06)
- over de rol van de vertrouwenspersoon, de Kindertelefoon en Veilig Thuis en zijn in staat deze te benaderen (MM04B1)
- te praten over hun thuissituatie met elkaar en met de docent of een ander vertrouwd persoon (Bouwsteen BU04)
- dat de stem van ieder kind het waard en noodzakelijk is om gehoord te worden (Bouwsteen BU01, BU04)

4 CONCLUSIE

Het is van belang dat kinderen volledig bewust zijn van hun kinderrechten⁸, in het bijzonder hun rechten op protection participation en provision. Dit betekent onder meer dat leerlingen het kunnen herkennen wanneer situaties niet meer child rights proof zijn en de leerlingen handvatten hebben om actie te ondernemen bij (vermoedens van) kindermishandeling. Zo dragen we bij aan een maatschappij waarin kindermishandeling en verwaarlozing wordt gesignaleerd, het gesprek over het probleem wordt genormaliseerd; kinderen durven te praten over hun situatie thuis en dragen zorg voor elkaar. Een gevolg is dat bij deze kinderen en jongeren de onderliggende oorzaak van leer-, concentratie- of gedragsproblemen kan worden aangepakt, namelijk de onveilige situatie thuis en de stress die het veroorzaakt. Zo is school voor hun een veilige plek, waar er werkelijk voor leerlingen gezorgd wordt, waar zij veiligheid genieten, waar zij een stem hebben die gehoord wordt en waar zij meer aan leren toekomen. Als een kind zich gehoord en gezien voelt, gaat het stralen en krijgt het zelfvertrouwen, wat uiteindelijk bijdraagt aan het versterken van zijn of haar veerkracht.

---

⁸ Conform het Platform Mensenrechteneducatie

Dit stuk is tot stand gekomen in samenwerking met de volgende partijen,
Kinderrechtencollectief, Laurien Koster, voorzitter Kinderrechtencollectief

Unicef, Suzanne Laszlo, directeur UNICEF Nederland

Augeo Mariëlle Dekker, algemeen directeur

Namens het Lectoraat Jeugd Kenniscentrum Sociale Innovatie Hogeschool Utrecht

Dr. Cees Hoefnagels, senior onderzoeker

Namens het programmateam Geweld hoort nergens thuis Jan-Dirk Sprokkereef, programmadirecteur

